

ΑΘΛΟΘΕΣΙΑΙ

Γίνεται δεκτή ἡ προσφορὰ τοῦ Ὑπουργ. Γεωργίας ἐκ Δοχ. 40.000.— διὰ τὴν προκήρυξιν κατὰ τὸν προσηχῆ Δεκέμβριον βραβείων διὰ τὴν μελέτην τῆς χλωρίδος τῶν λειβαδίων καὶ διὰ τὴν βελτίωσιν τῆς παραγωγικότητος αὐτῶν.

ΚΑΤΑΘΕΣΙΣ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς καταθέτει τὰ πρὸς τὴν Ἀκαδημίαν ἀποσταλέντα συγγράμματα.

Ὁ κ. Κ. Δυοβουνιώτης, εἰσηγεῖται περὶ τοῦ περιοδικοῦ συγγράμματος «Ἑλληνικά» τοῦ ἐκδιδομένου ὑπὸ τοῦ Συλλόγου πρὸς διάδοσιν ὠφελίμων βιβλίων.

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΩΝ

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ. — Ἡ ἀτομικότης τῶν πρωτοτόκων παιδῶν*, (ἐξ ἐρευνῶν γενομένων ἐν τῷ Ἐργαστηρίῳ Πειραματικῆς Παιδαγωγικῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν), ὑπὸ Ν. Ἐξαρχοπούλου καὶ Αἰκ. Στριφτοῦ-Κριαρᾶ.

Εἶναι γνωστὸν, ὅτι ἡ Οἰκογένεια ἀσκεῖ τεραστίας ἐπιδράσεις ἐπὶ τὴν σωματικὴν καὶ τὴν ψυχικὴν διάπλασιν τοῦ ἀνθρώπου. Τὸν ἀκριβῆ καθορισμὸν τῶν ἐπιδράσεων τούτων ἔχουσι περιλάβει εἰς τὸν κύκλον τῶν ἐρευνῶν αὐτῶν ἡ σύγχρονος Παιδαγωγικὴ καὶ Παιδολογία, ὡς καὶ ἡ ἐσχάτως ἐντονώτατα ἐν Γερμανίᾳ καλλιεργουμένη Familienkunde, προσπαθοῦσαι νὰ ὀρίσωσι τὸ ποῖον καὶ τὴν ἔντασιν αὐτῶν.

Εἶναι δὲ καὶ ποικιλώταται αἱ ἐπιδράσεις τῆς Οἰκογενείας ἐπὶ τοὺς παῖδας, καὶ δὴ ἀνάλογοι πρὸς τὴν μόρφωσιν τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας, πρὸς τὰς ἠθικὰς καὶ κοινωνικὰς ἀντιλήψεις αὐτῶν, πρὸς τὰ ἐπιτηδεύματά των, πρὸς τὴν συμπεριφορὰν τῶν γονέων ἀπέναντι τῶν τέκνων των, πρὸς τὰς καθόλου συνθήκας τοῦ οἰκογενειακοῦ βίου κτλ. κτλ. Αἱ ἐπιδράσεις αὗται εἶναι ἀνάλογοι καὶ πρὸς τὴν σύνθεσιν τῆς οἰκογενείας καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν μελῶν αὐτῆς, καὶ δὴ καὶ πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν τέκνων, τῶν ὁμοῦ ἀνατρεφομένων ἐν αὐτῇ.

Ἐργασίαι σχετικαὶ πρὸς τὸ σπουδαιότατον τοῦτο ζήτημα, τ. ἔ. πρὸς τὰς ἐπιδράσεις, τὰς ὁποίας ὑφίστανται οἱ παῖδες ὑπὸ τοῦ οἰκογενειακοῦ περιβάλλοντος ἀναλόγως τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας, ἤρξαντο ἀπὸ πολλοῦ τελούμεναι ἐν τῷ ἡμετέρῳ Ἐργαστηρίῳ. Ἐδημοσιεύθησαν δὲ ἤδη καὶ πορίσματα τῶν ἐρευνῶν αὐτῶν, ἀναφερόμενα εἰς ἓν εἶδος ἐπιδράσεων τοῦ οἰκογενειακοῦ περιβάλλοντος, τ. ἔ. ἐκείνας, τὰς ὁποίας

* Ν. EXARCHOPOULOS, AIK. STRIFTU-KRIARA—Die Individualität der erstgeborenen Kinder. (Aus dem Laboratorium für experimentelle Pädagogik der Athener Universität).

ἀσκειῖ ἐπὶ τὸν παῖδα ὁ παρὰ γων τῆς ἐλλείψεως ἀδελφῶν καὶ ἡ ἔνεκα τούτου ἰδιάζουσα θέσις τοῦ παιδὸς ἐν τῇ οἰκογενεῖα¹.

Θέμα ἄλλων σχετικῶν ἔρευνῶν ἡμῶν, μετὰξὺ τῶν ὁποίων καταλέγεται καὶ ἡ παρούσα, ἀποτελεῖ ἡ ὑπαρξίς πλειόνων τοῦ ἐνὸς παιδῶν ἐν τῇ οἰκογενεῖα καὶ ἡ θέσις τοῦ παιδὸς ἐν τῇ σειρᾷ τῶν ἀδελφῶν. Δύνανται δὲ νὰ σχηματισθῶσιν ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἀδελφῶν καὶ τῆς θέσεως τοῦ παιδὸς ἐν τῇ σειρᾷ αὐτῶν πλείσται κατηγορίαι παιδῶν, κυριώτεραι τῶν ὁποίων εἶναι αἱ τῶν πρωτοτόκων, τῶν δευτεροτόκων, τῶν ὑστεροτόκων. Ὑφ' ἐκάστην δὲ πάλιν τῶν κατηγοριῶν τούτων δύναται τις νὰ περιλάβῃ ἄλλας ἐπὶ μέρους μικροτέρας, λαμβανομένης ὡς βάσεως τοῦ ἀριθμοῦ καὶ τοῦ φύλου τῶν ἀδελφῶν. Ἐπὶ παραδείγματι οἱ πρωτότοκοι δύνανται νὰ καταταχθῶσιν εἰς πολλὰς ἐπὶ μέρους κατηγορίας. Πρωτότοκοι ἔχοντες ἓνα ἢ πλείονας τοῦ ἐνὸς ἀδελφούς, πρωτότοκοι ἄρρενες ἔχοντες μόνον ἀδελφάς, πρωτότοκα θήλεα ἔχοντα ἀδελφούς, πρωτότοκα θήλεα ἔχοντα ἀδελφάς, πρωτότοκοι ἄρρενες ἔχοντες ἀδελφούς καὶ ἀδελφάς κ.ο.κ. Παρόμοιαι κατηγορίαι δύνανται νὰ σχηματισθῶσιν καὶ τῶν δευτεροτόκων καὶ ὑστεροτόκων². Ὡς εἴπομεν δέ, διαφόρους ἐπιδράσεις ὑφίστανται οἱ παῖδες ἐκάστης τῶν κατηγοριῶν τούτων ἐν τῇ οἰκογενεῖα καὶ διὰ τοῦτο κατὰ διάφορον τρόπον αὐξάνονται οὗτοι ἐν αὐτῇ καί, ὡς εἶναι ἐπόμενον, διαφόρους ἰδιότητος κτῶνται, τῶν ὁποίων ἡ ἔρευνα εἶναι μεγάλου διαφέροντος.

Ἐν τῇ παρουσίᾳ ἀνακοινῶσει ἀπασχολοῦσιν ἡμᾶς οἱ πρωτότοκοι γενικῶς καὶ ἀνεξαρτήτως ἀπὸ τοῦ ἀριθμοῦ καὶ τοῦ φύλου τῶν ἄλλων ἀδελφῶν, τοὺς ὁποίους οὗτοι δύνανται νὰ ἔχωσι. Διὰ τῆς ἐρέυνης ταύτης ἐζητήσαμεν νὰ καθορίσωμεν τὰς χαρακτηριστικὰς ἰδιότητας τῶν πρωτοτόκων παιδῶν, τὰς ὀφειλομένας εἰς τὴν τοιαύτην αὐτῶν ἐν τῇ οἰκογενεῖα θέσιν ὡς πρωτοτόκων. Καὶ εἰδικώτερον τὰ πορίσματα ἡμῶν ἀναφέρονται εἰς τὰ ἐπόμενα σημεῖα τῆς ἀτομικότητος τῶν παιδῶν τῆς κατηγορίας ταύτης:

α. Ποία ἡ σωματικὴ κατάστασις τῶν πρωτοτόκων γενικῶς.

β. Τίς ὁ χαρακτήρ αὐτῶν.

γ. Ποία ἡ νοητικὴ κατάστασις καὶ ἡ ἐν τοῖς μαθηήμασιν ἐπίδοσις αὐτῶν.

Ἡ σημασία τῆς ἐρέυνης ταύτης ἀπὸ παιδαγωγικῆς καὶ παιδολογικῆς ἀπόψεως δὲν θὰ ἀπασχολήσῃ ἡμᾶς εἰδικώτερον, διότι αὕτη θὰ καταδειχθῇ ἐκ τῶν πορισμάτων, εἰς τὰ ὁποῖα καταλήγομεν.

¹ Πρβλ. ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗΣ ΣΤΡΙΦΤΟΥ-ΚΡΙΑΡΑ, Συμβολαὶ εἰς τὴν ἔρευναν τῆς ἀτομικότητος τῶν μονογενῶν παιδῶν. Ἐπὶ τῇ βάσει ἐρευνῶν γενομένων ἐν τῇ Ἐργαστηρίῳ Πειραματικῆς Παιδαγωγικῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Ἐν Ἀθήναις, 1938.

² Καὶ μόνον αἱ κατηγορίαι αὗται δεικνύουσι, πόσον σύνθετον εἶναι τὸ ζήτημα τῶν ἐπιδράσεων τοῦ οἰκογενειακοῦ περιβάλλοντος καὶ πόσαι ἐπὶ μέρους ἀναλυτικαὶ ἔρευναι ἀπαιτοῦνται πρὸς συνολικὴν ἐπισημονικὴν ἐξέτασιν αὐτοῦ.

I. ΜΕΘΟΔΟΣ ΕΡΕΥΝΗΣ

1. Τὸ συλλεγὲν ὕλικόν. — Τὸ ὕλικόν τῆς ἐρεύνης ἡμῶν παρέσχον πρωτότοκοι παῖδες, φοιτήσαντες εἰς τὴν πρώτην τάξιν τοῦ Πολυταξίου καὶ τοῦ Μονοταξίου Δημοτικού τοῦ Πειραματικοῦ Σχολείου τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κατὰ τὰ ἐπόμενα ἐξ σχολικὰ ἔτη: 1931-32, 1932-33, 1933-34, 1934-35, 1935-36 καὶ 1936-37¹.

Ἐκ τοῦ ἀρχικῶς συλλεγέντος ὕλικοῦ ἀπεκλείσαμεν περιπτώσεις πρωτοτόκων, οἷτινες ἦσαν βεβαρημένοι κληρονομικῶς, ὡς καὶ περιπτώσεις παιδῶν διδύμων καὶ παιδῶν ἐχόντων τὸν ἓνα τῶν γεννητόρων καταγόμενον ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς².

Τὸ σύνολον τῶν παιδῶν, ἐπὶ τῶν ὁποίων στήριζεται ἡ ἔρευνα ἡμῶν, εἶναι τριάκοντα ἐπτὰ (37), ἐξ ὧν 24 ἄρρενα καὶ 13 θήλεια, ἅπαντες ἀνήκοντες εἰς ἀστικὰς οἰκογενεῖας³.

Ἄπαντες οἱ παῖδες οὗτοι ὑπεβλήθησαν εἰς πολυπληθεῖς καὶ μακρὰς συστηματικὰς παρατηρήσεις, τὸ δὲ δι' αὐτῶν, ὡς καὶ δι' ἄλλων μεθόδων, συλλεγὲν ὕλικόν κατατάσσεται ὡς ἐξῆς κατὰ εἶδη:

α. Ἐλεύθεροι χαρακτηρισμοὶ τῶν μαθητῶν, συνταχθέντες ὑπὸ τοῦ τακτικοῦ διδασκάλου τῆς τάξεως, εἰς τὴν ὁποίαν οὗτοι ἐφοίτων, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὑπ' αὐτοῦ γενομένων κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ σχολικοῦ ἔτους παρατηρήσεων.

β. Ἡμερολόγια παρατηρήσεων καὶ ἀναλυτικὰ ψυχογραφήματα ἐκάστου τῶν μαθητῶν τούτων, συνταχθέντα ὑπὸ μαθητῶν ἡμῶν, μετεκπαιδευμένων ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ δημοδιδασκάλων ἐπὶ τῇ βάσει διεξοδικῶν ὁδηγιῶν, δοθεισῶν εἰς αὐτούς.

γ. Ἀποκρίσεις τῶν γονέων τῶν παιδῶν τούτων εἰς ἐρωτηματολόγιον, ὅπερ συνετάξαμεν καὶ ἀπεστείλαμεν πρὸς αὐτούς, ἀναφερόμενον εἰς ὠρισμένους ὄρους τῆς διαβίωσης τοῦ παιδὸς ἐν τῇ οἰκογενείᾳ καὶ τὴν ἐν αὐτῇ διαγωγὴν του.

δ. Ἀποκρίσεις τῶν διδασκόντων εἰς εἰδικὰ ἐρωτήματα, ἅτινα ὡσάυτως ἐδώσαμεν εἰς αὐτούς, ἀφορῶντα εἰς ὠρισμένα σημεῖα τοῦ χαρακτῆρος τῶν παιδῶν καὶ τὴν ἐπίδοσιν αὐτῶν εἰς τὰ μαθήματα.

ε. Δεδομένα μετρήσεων τῆς νοημοσύνης τῶν παιδῶν τούτων, εἰς τὰς ὁποίας ὑπε-

¹ Προεκρίναμεν μαθητὰς τῆς Α' τάξεως τοῦ δημοτικοῦ, διότι ἐπ' αὐτῶν εἶναι μᾶλλον ἐκδηλοὶ αἱ ἐπιδράσεις τοῦ οἰκογενειακοῦ περιβάλλοντος, δεδομένου ὅτι οἱ παῖδες οὗτοι δὲν ἔχουσιν εἰσέτι ὑποστῆ τὰς ἐπιδράσεις τοῦ σχολικοῦ βίου.

² Ἀντιθέτως περιελάβωμεν εἰς τὴν ἔρευναν ἡμῶν πρωτοτόκους, διατελοῦντας ὑπὸ ἀνωμάλου οἰκογενειακῆς συνθήκας, ἵνα μελετήσωμεν καὶ τὰς ἐκ τούτων ἐπιδράσεις ἐπὶ τοὺς ὑπὸ ἔρευναν παῖδας.

³ Ὁ ἀριθμὸς τῶν περιπτώσεων τῆς ἐργασίας ἡμῶν δὲν πρέπει νὰ θεωρηθῆ μικρὸς, λαμβανομένης ὑπ' ὄψιν τῆς δυσχερείας, τὴν ὁποίαν παρουσιάζει ἡ ἐξεύρεσις καὶ ἡ ἐπὶ μακρὸν χρόνον παρακολούθησις τοιούτων παιδῶν. Πλὴν δὲ τούτου, εἰς ἐρέυνας τοῦ εἴδους τῆς ἡμετέρας δὲν ἔχει τόσην σημασίαν ὁ ἀριθμὸς, ὅσον τὸ ποιὸν τοῦ πρὸς ἐπεξεργασίαν ὕλικοῦ. Δέον δηλαδὴ νὰ λαμβάνηται φροντίς πρὸς ἀπομάκρυνσιν παντὸς παράγοντος, ὅστις θὰ ἠδύνατο νὰ ἀσκήσῃ ἐπιδράσεις εἰς τὰς ὑπὸ ἔρευναν περιπτώσεις ξένας πρὸς τὰς μελετωμένας.

βάλομεν αὐτοὺς διὰ τῆς κλίμακος Binet-Simon, ὡς αὕτη διεσκευάσθη ἐν τῷ Ἐργαστηρίῳ ἡμῶν.

Ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τῶν ἀνωτέρω, τὸ ὕλικόν τῆς ἐρεύνης ἡμῶν εἶναι ποικίλον καὶ πολυμερές, αἱ δὲ μέθοδοι, τὰς ὁποίας ἐφηρμόσαμεν πρὸς συλλογὴν αὐτοῦ, εἶναι κυρίως διάφορα εἶδη τῆς ψυχολογικῆς παρατηρήσεως, ἐν δευτέρᾳ δὲ μοίρᾳ τὸ πείραμα, καὶ τοῦτο ὑπὸ διαφόρους αὐτοῦ μορφάς¹.

2. Ἐπεξεργασία τοῦ ὕλικου.— Κατὰ τὴν ἐπεξεργασίαν τοῦ ὕλικου ἠκολουθήσαμεν τὴν ἐπομένην πορείαν :

α. Μελέτη τοῦ ὕλικου ἐκάστης περιπτώσεως καὶ καταγραφή εἰς ἰδιαιτέρον δι' ἐκάστην δελτίον τῶν μᾶλλον χαρακτηριστικῶν ἰδιοτήτων καὶ ἰδιορρυθμιῶν αὐτῆς, ὡς καὶ πάντων τῶν στοιχείων, ἅτινα ἐθεωρήσαμεν ὡς ἐπικουρικὰ εἰς τὴν διάγνωσιν τῆς προσωπικότητος τῶν πρωτοτόκων.

β. Καταγραφή τοῦ περιεχομένου τῶν δελτίων τούτων εἰς εἰδικὸν πίνακα, ὅστις περιλαμβάνει ἅπαντα τὰ δεδομένα, ἐπὶ τῆς ἐπεξεργασίας τῶν ὁποίων στηρίζονται τὰ πορίσματα τῆς παρουσίας ἐρεύνης. Διαιρεῖται δὲ οὗτος εἰς τέσσαρα τμήματα.

Εἰς τὸ πρῶτον ἀναγράφεται ἡ ἡλικία τῶν γονέων κατὰ τὴν γέννησιν τοῦ παιδός. Ἄλλα τινὰ στοιχεῖα, ἅτινα ἐχρησιμοποίησαμεν κατὰ τὴν ἔρευναν ἡμῶν, ὡς τὰς χαρακτηριστικὰς συνθήκας τοῦ οἰκογενειακοῦ βίου κ. ἄ., παρελείψαμεν ἐν τῷ δημοσιευμένῳ πίνακι διὰ τεχνικούς λόγους.

Ἐν τῷ δευτέρῳ εὔρηται τὰ δεδομένα τῆς σωματικῆς καταστάσεως τῶν παίδων. Ὑπ' αὐτὴν δὲ περιλαμβάνονται τὰ ἐξῆς στοιχεῖα : Ἡ σωματικὴ ὑγεία καθόλου, ὡς ἐλέγχεται ἐκ τῆς ἀντοχῆς τοῦ ὀργανισμοῦ ἔναντι ἐπιβλαβῶν ἐπιδράσεων. Ἡ τάσις πρὸς κίνησιν. Τὸ αἰσθημα τῆς τάξεως καὶ τῆς καθαρειότητος. Ἡ γλωσσικὴ κατάστασις. Ἡ τάσις πρὸς τὸ παίζειν. Ἡ κατάστασις τοῦ νευρικοῦ συστήματος².

Τὸ τρίτον μέρος τοῦ πίνακος περιλαμβάνει τὰς ὑφ' ἡμῶν ἀναγνωρισθείσας κυριωτάτας ἰδιότητας τοῦ χαρακτῆρος τῶν πρωτοτόκων, τὰς ὁποίας κατενείμαμεν εἰς ἀγαθὰς καὶ πονηράς. Καὶ ὑπὸ μὲν τὰς ἀγαθὰς κατατάσσομεν τὴν ὑπαρξίν κοινωνικοῦ συναισθημάτος, τὰς ἀρετὰς ἡγέτου, τὴν αὐτοπεποιθήσιν, φιλοδοξίαν³, φιλοτιμίαν,

¹ Ἡ χρῆσις ποικίλων μεθόδων ἐν τῇ ἐρέυνῃ τοῦ προκειμένου ζητήματος ἦτο ἐνδεδειγμένη, καθότι ἔπρεπε νὰ ἐξετασθῶσιν ἀπὸ πλείονων ἀπόψεων οἱ παῖδες, τοὺς ὁποίους εἴχομεν ὑπ' ὄψιν, πρὸς διάγνωσιν τῶν διαφόρων σωματικῶν καὶ ψυχικῶν αὐτῶν ἰδιορρυθμιῶν.

² Τὰ σημεῖα ταῦτα περιελάβομεν εἰς τὴν ἔρευναν ἡμῶν ὡς τὰ μάλιστα ἐνδεικτικὰ τῆς σωματικῆς καταστάσεως ὑπὸ εὐρυτέραν ἔννοιαν καὶ ἱκανά, ὅπως συμπληρώσωσι τὴν εἰκόνα τῆς συνόλης ἀτομικότητος τῶν πρωτοτόκων.

³ Ἡ φιλοδοξία, ὅταν εἶναι ἀχαλίνωτος, ἀποβαίνει ἐλάττωμα. Διὰ τοῦ ὅρου ὅμως φιλοδοξία νοοῦμεν ἐνταῦθα τὴν εὐγενῆ τάσιν πρὸς ἀπόκτησιν ἀξίας καὶ κύρους, διὸ καὶ κατετάξαμεν αὐτὴν εἰς τὰς ἀγαθὰς ἰδιότητας τοῦ χαρακτῆρος.

εὐγενῆ συμπεριφορὰν, συμβιβαστικὴν διάθεσιν, συναίσθησιν τοῦ καθήκοντος, πνεῦμα πειθαρχικόν, ὑποχωρητικότητα, ἀκρίβειαν, πνεῦμα θετικόν, συμπαθητικὸν συναίσθημα, φαιδρὸν χαρακτῆρα· ὑπὸ δὲ τὰς πονηρὰς τὴν δειλίαν, τὴν τάσιν πρὸς ἐπιβολήν, τὸν ἐγωισμόν, τὸ πείσμα, τὴν ὀργήν, τὸ εὐερέθιστον, τὴν ζηλοτυπίαν, τὸ ψεῦδος, τὴν φλυαρίαν, τὴν ἀνυπακοήν, τὸν δύσθυμον χαρακτῆρα.

Εἰς τὸ τέταρτον μέρος τοῦ πίνακος εὑρηνται τὰ δεδομένα τῆς σχολικῆς ἐπιδόσεως, τ. ἔ. ἢ ἐπιμέλεια καὶ ἢ πρόοδος ἐν τοῖς μαθήμασι. Ἐν τέλει δὲ τοῦ πίνακος ἀναγράφεται ὁ βαθμὸς τῆς νοημοσύνης τῶν παιδῶν.

Τὸν πίνακα τοῦτον παραθέτομεν ἀμέσως κατωτέρω.

Ὁ χῶρος τῆς παρουσίας ἀνακοινώσεως δὲν ἐπιτρέπει διεξοδικωτέραν ἀνάλυσιν τῶν ἐρευνῶν ἡμῶν, διὰ τοῦτο εἰσερχόμεθα ἀμέσως εἰς τὴν ἀναγραφὴν τῶν ἐκ τῆς ἐπεξεργασίας τοῦ ὕλικου ἐξαχθέντων πορισμάτων.

II. ΑΝΑΛΥΣΙΣ ΤΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΤΟΥ ΠΙΝΑΚΟΣ

Α'. Σωματικὴ κατάστασις.

1. *Σωματικὴ ὑγεία.*—Ἐκ τῶν 37 περιπτώσεων αἱ 30, τ. ἔ. ἀριθμὸς ὑπερβαίνων τὰ $\frac{8}{10}$ (81 %) τοῦ συνόλου, ἀναφέρονται εἰς παῖδας ἔχοντας σωματικὴν ὑγείαν καὶ γενικῶς δεικνύοντας ἀντοχὴν ἔναντι ἐπιβλαβῶν ἐξωτερικῶν ἐπιδράσεων¹.

Οὗτοι δηλαδὴ ἔχουσιν ὄργανισμὸν ἰσχυρόν, ἀρτίαν σωματικὴν διάπλασιν, δὲν προσβάλλονται εὐκόλως ὑπὸ ἀσθενειῶν καὶ δὲν εἶναι εὐεπίφοροι εἰς ἀδιαθεσίας, στομαχικὰς διαταραχὰς, κρυολογήματα κτλ.

2. *Τάσις πρὸς κίνησιν.*—Ποσοστὸν πρωτοτόκων ὑπερβαίνον τὰ $\frac{3}{4}$ (76 %) δεικνύουσι ζωτικότητα, ἐὰν κρῖνη τις ἐκ τῆς κινήτικότητος αὐτῶν. Ἡ κινήτικότης, ὡς ἐκδηλοῦται παρὰ τοῖς πρωτοτόκοις, δέον νὰ ἀποδοθῆ εἰς ζωικότητα, δεδομένου ὅτι αὕτη παρὰ τοῖς πλείστοις τῶν παιδῶν τούτων εἶναι μεμετρημένη, δυναμένη νὰ χαρακτηρισθῆ μᾶλλον ὡς εὐκινήσια καὶ δὲν συνοδεύεται, ὡς συμβαίνει εἰς τοὺς μονογενεῖς², ὑπὸ νευρικότητος.

3. *Αἴσθημα τάξεως καὶ καθαριότητος.*—Μέγα ποσοστὸν αὐτῶν, ἀνερχόμενον εἰς τὰ $\frac{8}{10}$ (78 %) τοῦ συνόλου, ἔχουσιν ἀνεπτυγμένον τὸ αἴσθημα τῆς τάξεως καὶ καθαριότητος.

4. *Γλωσσικὴ δεξιότης.*—Ἐκ τῶν 37 περιπτώσεων τοῦ συνόλου αἱ 22 (59 %), ἧτοι ποσοστὸν πολὺ ἀνώτερον τοῦ ἡμίσεος, δεικνύουσι κανονικὴν γλωσσικὴν ἐξέλιξιν, τ. ἔ. οὔτε ὑπεροχὴν οὔτε ὑστέρησιν, 10 (27 %) ἔχουσι γλωσσικὴν ἐξέλιξιν ἀνωτέραν

¹ Αἰτιολογίαν τοῦ πορίσματος τούτου, ὡς καὶ τῆς ἐν γένει σωματικῆς καταστάσεως τῶν πρωτοτόκων βλ. κατωτέρω ἐν σ. 196-197.

² Ἴδε ΔΙΚ. ΣΤΡΙΦΤΟΥ-ΚΡΙΑΡΑ ἔ. ἀ. σ. 88 κ. ἑ.

Αἱ ἐπὶ μέρους περιπτώσεις	Ἡλικία		Σωματικὴ κατάστασις πρωτοτέκων												
	Πατρὸς	Μητρὸς	Σωματικὴ ὄψις	Κινητικότης	Δυσθῆμα τάξεως	Γλωσσικὴ κατάστασις			Τάσις πρὸς παίξιν	Νευρικότης	Κοινωνικὸν συναίσθημα	Ἰκανότης ἀρχηγοῦ	Αὐτοπεποιθήσις	Φιλοδοξία	Φιλοτιμία
						ὑπὲρ τὸ κανονικόν	κανονικὴ	ὑπὸ τὸ κανονικόν							
* 1 A	42	29	—	—	1	—	—	1	—	—	1	—	—	—	1
2 A	48	29	1	1	1	—	1	—	1	—	1	—	1	1	1
3 A	38	29	—	1	1	—	1	—	1	1	1	—	—	1	1
* 4 A	34	32	1	1	—	1	—	—	—	1	—	—	1	1	—
5 A	43	34	1	1	—	1	—	—	1	—	1	1	1	1	1
* 6 B	34	23	1	1	1	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—
7 Γ	37	31	1	1	1	—	1	—	1	—	1	1	1	1	1
8 Γ	30	27	1	1	—	—	1	—	1	—	1	1	1	1	1
* 9 Δ	46	25	1	1	1	1	—	—	1	—	1	—	1	1	1
10 Δ	28	27	1	—	1	—	1	—	—	—	1	—	—	—	1
11 Z	38	23	1	—	1	—	1	—	—	—	1	—	—	—	1
12 Z	24	22	1	1	1	—	1	—	1	—	1	1	1	1	1
13 Z	25	20	1	1	1	1	—	—	1	1	1	—	1	1	1
*14 K	37	28	1	1	—	1	—	—	1	—	1	—	—	—	1
15 K	34	32	—	1	—	—	—	1	1	1	1	—	—	—	1
*16 K	26	25	1	—	1	—	1	—	—	—	1	—	—	—	1
17 K	34	26	1	1	1	—	1	—	1	—	1	—	1	1	1
18 K	26	25	1	1	—	1	—	—	1	—	1	—	1	1	1
19 K	30	24	1	1	1	1	—	—	1	—	1	1	1	—	1
*20 Δ	27	24	1	1	1	—	1	—	—	—	1	—	1	—	1
21 M	28	25	1	1	1	1	—	—	1	—	1	1	1	—	1
22 M	36	28	1	1	1	—	1	—	1	—	1	—	—	—	1
*23 M	33	29	—	—	1	—	—	1	—	—	1	—	—	—	1
24 M	37	27	—	—	1	—	1	—	—	—	1	—	—	—	1
*25 Π	27	25	1	1	—	—	1	—	1	—	—	—	1	—	—
26 Π	20	18	1	1	—	—	1	—	1	—	1	—	—	—	1
27 Π	33	25	—	1	1	—	—	1	1	1	1	—	—	—	1
28 Π	30	26	1	1	1	—	1	—	1	—	1	1	1	—	1
*29 P	36	28	1	1	1	—	1	—	1	—	1	—	1	—	1
*30 P	37	25	1	1	1	—	1	—	1	—	1	—	1	1	1
*31 Σ	31	26	1	1	1	1	—	—	1	—	1	—	1	1	1
32 Σ	29	25	—	—	1	—	1	—	—	—	1	—	—	—	1
*33 Σ	38	28	1	—	1	—	—	1	—	—	1	—	—	—	1
34 Φ	36	31	1	—	1	—	1	—	—	—	1	—	—	—	1
35 Φ	27	25	1	1	1	—	1	—	1	—	1	—	1	—	1
36 X	25	25	1	1	1	1	—	—	1	—	1	1	1	1	1
37 X	30	27	1	1	1	—	1	—	1	—	1	1	1	1	1
Σύνολα ἀπολύτως			30	28	29	10	22	5	25	6	34	9	21	15	34
» ἐπὶ τοῖς %			81,1%	75,7%	78,4%	27,1%	59,5%	13,5%	67,6%	16,2%	91,9%	24,3%	56,8%	40,5%	91,9%

1. — Αἱ ἐντὸς τῶν στηλῶν κάθετοι γραμμαὶ (1) δηλοῦσι τὴν ὕπαρξιν τῆς εἰς τὸ ἀνώτερον μέρος τῆς στήλης ἀναγραφομένης ιδιότητος.

καὶ 5 (13%) κατωτέρων τῆς κανονικῆς. Παρατηρεῖται δηλ. ὅτι γενικῶς ἡ γλωσσικὴ κατάστασις τῶν πρωτοτόκων εἶναι κατὰ κανόνα εὐνοϊκῆ, δεδομένου, ὅτι ἐλάχισται εἶναι αἱ περιπτώσεις, εἰς τὰς ὁποίας παρατηρεῖται ὑστέρησις.

5. *Τάσις πρὸς τὸ παίζειν.*— Ἐκ τῶν πρωτοτόκων τῆς ἡμετέρας ἐρεύνης ἀρέσκονται εἰς τὰ παίγνια οἱ 25 (68%), τ. ἔ. ποσοστὸν ὑπερβαῖνον τὰ $\frac{2}{3}$ τοῦ συνόλου. Αἱ λοιπαὶ περιπτώσεις ἀνήκουσι εἰς παῖδας, οἵτινες ἀπέχουσι τῶν παιγνίων ἢ μετέχουσι αὐτῶν σπανίως καὶ κατόπιν παροτρύνσεως.

6. *Κατάστασις νευρικοῦ συστήματος.*— Ἐκ τῶν 37 περιπτώσεων τοῦ συνόλου 26 (6), ἦτοι μικρὸν σχετικῶς ποσοστὸν (16%), ἀναφέρονται εἰς παῖδας νευρικούς. Κατ' ἀκολουθίαν οἱ πρωτότοκοι φαίνονται ἔχοντες κατὰ κανόνα ἰσχυρὸν νευρικὸν σύστημα.

Β'. Ἰδιότητες τοῦ χαρακτήρος.

Ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ὑπ' ἀριθμὸν 1 πίνακος συνάγονται τὰ ἐπόμενα:

1. *Ἀγαθαὶ ἰδιότητες τοῦ χαρακτήρος.*— Παρὰ τοῖς πρωτοτόκοις ἀπαντῶσι κατὰ κανόνα ἰδιότητες τοῦ χαρακτήρος λίαν εὐνοϊκαὶ διὰ τὴν περαιτέρω ἐξέλιξιν τῶν παιδῶν τούτων. Εἶναι δ' αὐταὶ αἱ ἐπόμεναι:

α. *Ἀνεπτυγμένον κοινωνικὸν συναίσθημα.*— Ἐκ τῶν 37 περιπτώσεων πρωτοτόκων κοινωνικὸν συναίσθημα ἀπαντᾷ εἰς τὰς 34, ἦτοι εἰς ποσοστὸν ὑπερβαῖνον τὰ $\frac{9}{10}$ τοῦ συνόλου¹. Οἱ τοιοῦτοι παῖδες διαγούσιν ἐν ἀρμονίᾳ πρὸς τὸ περιβάλλον, ἀποφεύγοντες νὰ ἔλθουσι εἰς σύγκρουσίν τινα πρὸς αὐτό. Δηλωτικῆ τῆς κοινωνικότητος τῶν πρωτοτόκων εἶναι καὶ ἡ παρ' αὐτοῖς ὑπαρξίς συμβιβαστικῆς διαθέσεως, καθότι μεταξὺ τῶν 37 περιπτώσεων τοῦ συνόλου τρεῖς μόνον εὔρομεν στερουμένους αὐτῆς.

β. *Ἰκανότητες ἀρχηγῶ.*— Ἰκανότητες ἀρχηγῶ ἀπαντῶσιν εἰς 9 περιπτώσεις, αἵτινες ἀντιπροσωπεύουσι ποσοστὸν ἀνερχόμενον εἰς τὸ $\frac{1}{4}$ περίπου τοῦ συνόλου (24%). Τοῦτο θεωρητέον ἀξιόλογον, δεδομένου ὅτι ἀρεταὶ ἡγέτου δὲν ἀπαντῶσι συχνάκις εἰς ἄλλους παῖδας.

γ. *Ἄλλαι ἀρεταὶ τοῦ χαρακτήρος τῶν πρωτοτόκων.*— Παρὰ τοῖς πρωτοτόκοις ἀπαντῶσι κατὰ κανόνα, καὶ δὴ εἰς ποσοστὸν ἀνώτερον τῶν $\frac{8}{10}$, ἐν πολλοῖς δὲ καὶ τῶν $\frac{9}{10}$ τοῦ συνόλου, φιλοτιμία (92%), συναίσθησις τοῦ καθήκοντος (81%), εὐγένεια καὶ λεπτότης εἰς τοὺς τρόπους συμπεριφορᾶς (95%), πνεῦμα πειθαρχικὸν (84%), ὑποχωρητικότης (89%) καὶ διαθέσις φαιδρᾶ (84%). Παρὰ τοῖς παισὶ τούτοις ἀπαντῶσι συνήθως καὶ αἱ ἐπόμεναι ἀρεταί: Αὐτοπεποίθησις, ἀκρίβεια περὶ τὴν ἐκτέλεσιν ἀναλαμβανομένων ἐργασιῶν καὶ θετικότης ἐν τῇ διαγωγῇ καθόλου αὐτῶν, ἐν ταῖς συνδιαλέξεσι

¹ Περὶ τῶν αἰτίων, εἰς τὰ ὁποῖα ὀφείλεται ἡ παρὰ τισὶ πρωτοτόκοις παρατηρηθεῖσα ὑφ' ἡμῶν ἔλλειψις κοινωνικοῦ συναίσθηματος ὡς καὶ ἄλλα τινὰ ἐλαττώματα τοῦ χαρακτήρος, περὶ τῶν ὁποίων ἐν τοῖς ἐπομένοις γίνεται λόγος, ἴδε τὰ λεγόμενα ἐν σ. 197 κ. ἔ. καὶ 198 κ. ἔ.

καὶ ταῖς σχέσεσι πρὸς ἄλλα πρόσωπα κτλ. Εἰς ἱκανοὺς ἐπίσης πρωτοτόκους, ἀναλογοῦντας πρὸς τὰ $\frac{4}{10}$ τοῦ συνόλου, ἀπαντᾷ φιλοδοξία.

2. Ἐλαττώματα τοῦ χαρακτῆρος τῶν πρωτοτόκων. — Παρὰ τὰ μνημονευθέντα προτερήματα ἀνεύρομεν καὶ ἐλαττώματα παρὰ τοῖς ὑφ' ἡμῶν ἐξετασθεῖσι πρωτοτόκοις. Οὕτω ποσοστὸν ὑπερβαῖνον τὸ $\frac{1}{5}$ τοῦ συνόλου ἀνήκει εἰς παῖδας, οἵτινες κατέχονται ὑπὸ δειλίας. Εἰς τὴν αὐτὴν περίπου ἀναλογίαν (27 %) ἀπαντῶσιν ἐγωιστικαὶ τάσεις καὶ πνεῦμα εὐερέθιστον. Ἰκανὸς προσέτι ἀριθμὸς πρωτοτόκων, καὶ δὴ ποσοστὸν ἀνερχόμενον εἰς $\frac{4}{10}$ τοῦ συνόλου, εἶναι παῖδες ζηλότυποι. Πεῖσμα, ὀργή, τάσις πρὸς τὸ ψεῦδος, φλυαρία, ἀνυπακοή, ἀπαντῶσι σπανιώτατα εἰς τοὺς πρωτοτόκους καὶ ἢ ἀναλογία δὲ πρωτοτόκων κεκτημένων μελαγχολικὸν χαρακτῆρα εἶναι σχετικῶς μικρὰ¹.

Γ'. Νοητικὴ κατάσταση.

Τὴν νοητικὴν κατάστασιν τῶν πρωτοτόκων ὑπεβάλομεν εἰς ποσοτικὴν ἔρευναν, ὑπολογίσαντες τὸν δείκτην νοημοσύνης αὐτῶν, τὸν ὁποῖον ἐξηγάγομεν ἐπὶ τῇ βάσει μετρήσεων αὐτῶν, γενομένων ὑφ' ἡμῶν ἐν τῷ Ἐργαστηρίῳ Πειραματικῆς Παιδαγωγικῆς, διὰ τῆς ἐλληνικῆς μορφῆς τῆς κλίμακος Binet-Simon².

Ἐκ τῶν μετρήσεων τούτων, τῶν ὁποίων τὰ δεδομένα εὐρηνταὶ ἐν τῷ πίνακι 1, συνάγονται τὰ ἐπόμενα πορίσματα :

1. Ὁ δείκτης νοημοσύνης τῶν ὑφ' ἡμῶν μετρηθέντων πρωτοτόκων ἐκτείνεται μεταξὺ τῶν βαθμῶν 89 καὶ 134, τ. ἔ. μεταξὺ ἀσθενοῦς νοημοσύνης καὶ ἐξαιρέτου εὐφυΐας.

ΠΙΝΑΞ 2.— Κατανομὴ τῶν 37 πρωτοτόκων εἰς τὰς διαφόρους βαθμίδας τῆς νοημοσύνης (ἀπολύτως καὶ ἐπὶ τοῖς %)

Βαθμίδες νοημοσύνης	Μεγαλοφυεῖς 140 κ. ἄ.	Ἐξαιρέτου εὐφυΐας 120-139	Ἀνωτέρας εὐφυΐας 105-119	Μέσης νοημοσύν. 95-104	Ἀσθενοῦς νοημοσύν. 80-94	Ἡλίθιοι 80 κ. κ.	Σύνολον περιπτώσεων
Ἀπολύτως	—	4	19	10	4	—	37
Ἐπὶ τοῖς %	—	10,8 %	51,3 %	27,1 %	10,8 %	—	100 %

2. Αἱ ἐπὶ μέρους περιπτώσεις κατανέμονται εἰς τὰς διαφόρους βαθμίδας τῆς νοη-

¹ Περὶ τῶν ἐν λόγῳ περιπτώσεων βλ. κατωτέρω ἐν σ. 194 καὶ 197 κ. ἔ.

² Περὶ τῆς κλίμακος ταύτης βλ. Ν. ΕΞΑΡΧΟΠΟΥΛΟΥ, Ἡ διάγνωσις τοῦ βαθμοῦ τῆς νοημοσύνης ἐπὶ τῇ βάσει πειραματικῶν ἔρευνῶν. Νέα μορφή τῆς κλίμακος Binet-Simon. Πρακτικὰ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, 6 (1931), 356· περὶ δὲ τῶν σχετικῶν μετρήσεων, ὡς διενεργοῦμεν αὐτὰς ἐν τῷ Ἐργαστηρίῳ, ἴδε ΑΙΚ. ΣΤΡΙΦΤΟΥ, Μέτρα ἐφαρμοζόμενα ἐν τῷ Πειραματικῷ Σχολείῳ πρὸς διάγνωσιν τῆς ἀτομικότητος τῶν μαθητῶν. Α'. τόμος τῶν δημοσιευμάτων τοῦ Πειραματικοῦ Σχολείου τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν σ. 106 κ. ἔ. Ἐν Ἀθήναις, 1932.

μοσύνης, ως και ἐκ τοῦ ἀνωτέρω πίνακος ἐμφαίνεται, ὡς ἐξῆς: 11 % εἶναι ἐξαιρέτου εὐφυΐας, 51 % ἀνωτέρας εὐφυΐας, 27 % μέσης νοημοσύνης καὶ 11 % ἀσθενοῦς νοημοσύνης.

3. Γενικῶς ὁ κατὰ μέσον ὄρον δείκτης νοημοσύνης τῶν ὑφ' ἡμῶν μετρηθέντων πρωτοτόκων εἶναι 108, ἐπομένως ἡ νοημοσύνη τῶν παίδων τούτων εἶναι κατὰ κανόνα ἀνωτέρα τῆς κανονικῆς.

4. Ἐκ τῆς ἀνωτέρω κατανομῆς συνάγεται, ὅτι τὸ κέντρον τοῦ βάρους (51 %) πίπτει εἰς τὴν ἀνωτέραν εὐφυΐαν, εἰς δὲ τὴν μέσην νοημοσύνην ἔχομεν ποσοστὸν μόλις ὑπερβαῖνον τὸ $\frac{1}{4}$ τοῦ συνόλου τῶν περιπτώσεων. Τέλος δὲ περιπτώσεις ἀσθενοῦς νοημοσύνης ἀπαντῶσι παρὰ τοῖς πρωτοτόκοις τῆς ἡμετέρας ἐρεύνης σπανιώτατα.

Δ'. Ἐπιμέλεια καὶ ἐπίδοσις εἰς τὰ μαθήματα.

1. Ἐκ τοῦ συνόλου τῶν περιπτώσεων αἱ 30, ἧτοι ποσοστὸν ἀναλογοῦν πρὸς τὰ 81 % τοῦ συνόλου, ἀνήκει εἰς παῖδας δεικνύοντας ἐπιμέλειαν περὶ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν σχολικῶν τῶν ὑποχρεώσεων.

2. Ἐκ τῶν 37 περιπτώσεων 16(43 %) δεικνύουσιν ἀρίστην, 17(46 %) λίαν καλὴν καὶ 4(11 %) καλὴν ἐπίδοσιν εἰς τὰ μαθήματα. Παρατηρεῖται δηλ. καὶ ἐνταῦθα, ὅτι τὸ κέντρον τοῦ βάρους πίπτει εἰς τὴν ἀρίστην καὶ λίαν καλὴν ἐπίδοσιν. Ἐκ τούτου συνάγεται ὅτι καὶ ἡ εἰς τὰ μαθήματα ἐπίδοσις τῶν πρωτοτόκων εἶναι ἱκανοποιητικὴ.

III. ΠΟΡΙΣΜΑΤΑ

Ἐχοντες ὡς βᾶσιν τὴν ἀνωτέρω γενομένην ἀνάλυσιν τῶν δεδομένων τοῦ πίνακος, συνάγομεν τὰ ἐπόμενα:

Ἐκ τῶν 37 περιπτώσεων τῆς παρούσης ἐρεύνης αἱ 34(92 %), ἧτοι ποσοστὸν ὑπερβαῖνον τὰ $\frac{9}{10}$ τοῦ συνόλου, ἀνήκει εἰς παῖδας ἔχοντας τὴν αὐτὴν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ψυχοσύνθεσιν ἐν ταῖς γενικωτέραις αὐτῆς γραμμαῖς¹.

Ἐπομένως τὰς περιπτώσεις ταύτας ἐθεωρήσαμεν ἀντιπροσωπευούσας τὸν πρωτότοκον παῖδα καὶ ἐπ' αὐτῶν στηριζόμενοι θὰ ἐπιχειρήσωμεν νὰ διαγράψωμεν τὸν τύπον αὐτοῦ.

1. Ἡ καθ' ὄλου *σωματικὴ κατάστασις* τῶν ὑφ' ἡμῶν ἐξετασθέντων πρωτοτόκων εἶναι εὐνοϊκὴ. Οὗτοι εἶναι κατὰ κανόνα παῖδες ὑγιεῖς, ἀρέσκονται εἰς τὴν καθαριότητα καὶ τὴν τάξιν, ἔχουσιν εὐνοϊκὴν γλωσσικὴν ἐξέλιξιν, ἰσχυρὸν νευρικὸν σύστημα, εὐκίνησιαν, ἀγαπῶσι τὰ παίγνια. Γενικῶς εἰπεῖν, οἱ παῖδες οὗτοι δὲν δεικνύουσιν ἰδιορρυθμίας καὶ ἀποκλίσεις ἀπὸ τῆς κανονικῆς σωματικῆς καταστάσεως οὔτε πρὸς τὰ ἄνω οὔτε πρὸς τὰ κάτω. Ἰδιαιτέρως δὲ σημειοῦμεν, ὅτι αἱ περιπτώσεις πρωτοτόκων, οἵτι-

¹ Ἴδε καὶ πίνακα 1.

νες ἔχουσιν εὐπαθῆ ὄργανισμὸν καὶ μὴ δυνάμενον νὰ ἀντιδράσῃ εἰς δυσμενεῖς ἐξωτερικὰς ἐπιδράσεις καὶ οὔτινες γενικῶς δὲν δεικνύουσι σωματικὴν ὑγιάν, εἶναι σχετικῶς ἐλάχισται.

2. Παρὰ τοῖς πρωτοτόκοις παρατηρεῖ τις κατὰ κανόνα ἀρετὰς τοῦ χαρακτῆρος, αἵτινες δὲν φαίνονται ἀπαντῶσαι συχνάκις εἰς παῖδας ἄλλων κατηγοριῶν, τ. ἔ. εἰς τοὺς ὑστεροτόκους, δευτεροτόκους καὶ ἰδίᾳ τοὺς μονογενεῖς καὶ αἵτινες δύνανται καταλλήλως καλλιεργούμεναι νὰ συντελέσωσι σκοπιμώτατα εἰς τὴν εὐδοκίμησιν αὐτῶν καὶ ὡς ἀτόμων καὶ ὡς μελῶν ἐν τῇ κοινωνίᾳ. Οὕτω παρατηρήσαμεν, ὅτι οἱ ὑφ' ἡμῶν ἐξετασθέντες διαβιοῦσιν ἐν ἀρμονίᾳ μετὰ τῶν ἄλλων, ἔχουσιν ἀνεπτυγμένα κοινωνικὰ καὶ συμπαιθητικὰ συναισθημάτα, εἶναι πειθαρχικοὶ καὶ φιλότιμοι, ἔχουσι τὴν συναίσθησιν τοῦ καθήκοντος, ἐμφοροῦνται αὐτοπεποιθήσεως, εἶναι θετικοί, ἀκριβεῖς περὶ τὴν ἐκτέλεσιν ἀναληφθεισῶν ἐργασιῶν καὶ ἔχουσιν ἰκανότητας, ἐπιτρεπούσας εἰς αὐτοὺς τὴν μετ' ἐπιτυχίας ἀνάληψιν τοῦ ἔργου ἀρχηγίας ομάδων. Εἶναι προσέτι φιλήσυχοι, ἤρεμοι, εὐάγωγοι, προσαρμύζονται εὐχερῶς εἰς τὸν σχολικὸν βίον καὶ εἶναι ἀγαπητοὶ εἰς τοὺς συμμαθητάς των.

3. Ἡ νοητικὴ κατάστασις τῶν πρωτοτόκων ὡς καὶ ἡ ἐν τοῖς μαθήμασιν ἐπίδοσις αὐτῶν εἶναι λίαν ἰκανοποιητικὴ.

4. Μεταξὺ τῶν τυπικῶν περιπτώσεων πρωτοτόκων τοῦ ὕλικου ἡμῶν, αἵτινες, ὡς εἶδομεν, ὑπερβαίνουσι τὰ $\frac{9}{10}$ τοῦ συνόλου, ἀπαντῶσι καὶ περιπτώσεις παίδων, οὔτινες παρὰ τὰ κοινὰ σημεῖα, περὶ τῶν ὁποίων ἀνωτέρω ἐγένετο λόγος, ἔχουσι καὶ δυσμενεῖς ιδιότητας τοῦ χαρακτῆρος, καὶ δὴ ποίαν τινα δειλίαν καὶ ἔλλειψιν θάρρους, εἶναι ζηλότυποι, δεικνύουσι τάσιν τινα πρὸς ἐπιβολὴν συνυφασμένην μετ' ἐγωισμοῦ καὶ γενικῶς ἐμφοροῦνται ιδιοτήτων, δηλουσῶν τὴν ὑπαρξίν παρ' αὐτοῖς συναισθημάτων μειονεκτικότητος¹.

Σημειωτέον ὅμως, ὅτι καὶ οἱ παῖδες οὗτοι παρὰ τὰ ἐλαττώματα αὐτῶν εἶναι εὐάγωγοι καὶ δὲν ἔρχονται εἰς προστριβὰς πρὸς τοὺς ἄλλους παῖδας, οὐδὲ ταραττοῦσι τὴν ἡσυχίαν τῆς τάξεως.

5. Μόνον τρεῖς (3) περιπτώσεις ἐκ τῶν 37 τοῦ συνόλου διαφέρουσι ριζικῶς τῶν ἄλλων πρωτοτόκων. Ἀνήκουσι δ' αὗται εἰς παῖδας στερουμένους κοινωνικῶν συναισθημάτων καὶ πλήρεις ἐλαττωμάτων καὶ κακῶν συνηθειῶν. Αἱ περιπτώσεις αὗται εἶναι αἱ 4 Α, 6 Β καὶ 25 Π. Σημειοῦμεν τὰ κυριώτερα χαρακτηριστικὰ ἐκάστης ἐξ αὐτῶν.

Ἡ περίπτωσις 4 Α ἀντιπροσωπεύει θῆλυ, στερούμενον παντελῶς κοινωνικῆς διαθέσεως. Ἡ μαθήτρια αὕτη εἶναι αὐταρχικὴ, δὲν συνάπτει φιλίας καὶ εἶναι ἀπειθῆς

¹ Τοιαῦται περιπτώσεις εἶναι αἱ ἐξῆς 11 : 1 Α, 10 Δ, 15 Κ, 16 Κ, 23 Μ, 24 Μ, 32 Σ, 33 Σ καὶ 34 Φ, αἵτινες ἀνήκουσιν εἰς πρωτοτόκους δειλοὺς καὶ 3 Α καὶ 27 Π, αἵτινες ἀντιπροσωπεύουσι πρωτοτόκους οὐχὶ παντελῶς ἀπηλλαγμένους ἐλαττωμάτων.

καὶ ὀργίλη. Ἡ οἰκογένειά της παραπονεῖται, ὅτι διαπληκτίζεται μετὰ τῶν συμπαικτόρων.

Ἡ περίπτωση 6 Β ἀνήκει εἰς θῆλυ, ἔχον ἀδύνατον νευρικὸν σύστημα. Ἔχει πολλές κακὰς συνηθείας, εἶναι ἀριστερόχειρ, ψεύδεται, κλέπτει καὶ εἶναι πονηρά. Τὴν νύκτα ταράττουσιν αὐτὴν φοβερὰ ὄνειρα. Κατὰ τὸν ἐλεύθερον τοῦ διδάσκοντος αὐτὴν χαρακτηρισμὸν «εἶναι ὁ ταραχοποιὸς τῆς τάξεως καὶ τύπος ἰδιόρρυθμος».

Ἡ περίπτωση 25 Π ἀνήκει εἰς θῆλυ, ἔχον ἔκδηλα ἀντικοινωνικὰ συναισθήματα. Εἶναι χαιρέκακος, ψευδολόγος, φλύαρος, πείσμων, ὀργίλη, ζηλότυπος, πονηρὰ καὶ ἔχει τάσιν πρὸς τὸ κλέπτειν¹.

6. Ἐκ τοῦ ὕλικου ἡμῶν συνάγεται προσέτι καὶ τὸ ἐπόμενον πόρισμα: Δυσμενῆς σωματικὴ κατάστασις (ὀργανισμὸς φιλάσθενος, νευρικότης, γλωσσικὴ ὑστέρησις κτλ.), ὡς καὶ ἐλαττώματα τοῦ χαρακτῆρος ἀπαντῶσι παρὰ μόνοις ἐκείνοις, παρ' οἷς ἔχουσιν ἀναπτυχθῆ συναισθήματα μειοενεκτικότητος, ὡς καὶ παρὰ τοῖς ἐμφορουμένοις ἀντικοινωνικοῦ πνεύματος².

IV. ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΤΩΝ ΠΟΡΙΣΜΑΤΩΝ

Κατὰ τὰ ἀνωτέρω ἐκ τῆς ἡμετέρας ἐρεύνης προκύπτουσιν αἱ ἐπόμεναι τρεῖς κατηγορίαι πρωτοτόκων παιδῶν:

α. Οἱ ἀντιπροσωπεύοντες τὸν κανονικὸν τύπον τοῦ πρωτοτόκου παιδός, οἵτινες ὑπερβαίνουν τὰ $\frac{9}{10}$. β. Ὀλιγάριθμοι περιπτώσεις μεταξὺ τῶν ἀνωτέρω παιδῶν, αἵτινες δεικνύουσιν ἰδιορρυθμίας εἰς τινα σημεῖα. γ. Ἐλάχισται περιπτώσεις παιδῶν (8%), διαφερόντων ριζικῶς τοῦ τύπου τοῦ πρωτοτόκου παιδός.

Ἄλλαις λέξεσι, παρετηρήσαμεν, ὅτι οἱ πρωτότοκοι, πλὴν ἐξαιρέσεων, ἐμφανίζουσι τυπικὰς ἰδιορρυθμίας τοῦ χαρακτῆρος καὶ γενικῶς σημεῖα τῆς ἀτομικότητος, τὰ ὁποῖα δύνανται ἐν πολλοῖς νὰ διαστέλλωσιν αὐτοὺς ἀπὸ παιδῶν ἄλλων κατηγοριῶν.

Ἦδη ὅμως ἀνακύπτουσι τὰ ἐπόμενα ἐρωτήματα:

α. Τί συντελεῖ εἰς τὴν τοιαύτην διαμόρφωσιν τοῦ χαρακτῆρος τῶν πρωτοτόκων;
β. Διατί πρωτότοκοὶ τινες ἔχουσι δειλίαν ἢ ἐμφοροῦνται συναισθημάτων μειοενεκτικότητος;

γ. Πῶς ἐρμηνεύεται ἡ μεταξὺ πρωτοτόκων ὑπαρξίς, εἰ καὶ ἐν σπανίαις περιπτώσεσι, παιδῶν διαφερόντων τῶν τυπικῶν περιπτώσεων πρωτοτόκων κατὰ τε τὸν χαρακτῆρα καὶ τὴν συνόλην ἀτομικότητα;

Πρὸς ἐρμηνεῖαν τῶν ἀνωτέρω εὑρέθημεν εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ἀνατρέξωμεν εἰς τὰς συνθήκας, ὑπὸ τὰς ὁποίας οἱ πρωτότοκοι κατὰ κανόνα διαβιοῦσι καὶ αὐξάνονται ἐν τῇ οἰκογενεῖα.

¹ Ἐρμηνεῖαν τῶν ἐξαιρέσεων αὐτῶν παρέχομεν ἐν τοῖς ἐπομένοις.

² Ἴδε καὶ πίνακα 1.

1. *Συνθήκαι τῶν εὐνοϊκῶς αὐξανομένων πρωτοτόκων*¹. — Οἱ παῖδες οὗτοι ἐπὶ ὀμαλῶν οἰκογενειακῶν συνθηκῶν αὐξάνονται ἐπὶ τι χρονικὸν διάστημα ὡς μόνα τῆς οἰκογενείας τέκνα, διὸ καὶ ἀποτελοῦσι τὸ κέντρον τῆς μερίμνης τῶν περὶ αὐτοὺς προσώπων καὶ ἰδίᾳ τῆς μητρός. Εἶναι λοιπὸν φυσικόν, ὅταν σὺν τῷ χρόνῳ ἀποκτήσωσιν ἀδελφούς, νὰ ἴδωσι τὰς φροντίδας τῶν γονέων μεριζομένας μεταξὺ ὅλων τῶν ἀδελφῶν. Εἰς τὴν οἰκογένειαν νῦν ἐναπόκειται, ὅπως μὴ ἀποβῆ διὰ τὸν πρωτότοκον δυσμενῆς ἢ ἐκ τῆς γεννήσεως ἀδελφῶν νέα οἰκογενειακὴ σύνθεσις καὶ μὴ θεωρήσῃ οὗτος ὡς παραμέλησιν τὴν ἐν μέρει μεταβολὴν τῆς πρὸς αὐτὸν συμπεριφορᾶς τῶν περιβαλλόντων αὐτὸν προσώπων. Ἐὰν διὰ καταλλήλου συμπεριφορᾶς κατορθώσωσιν οἱ γονεῖς, ὥστε ὁ πρωτότοκος νὰ μὴ θεωρήσῃ ἑαυτὸν ὡς παραγκωνιζόμενον, τότε ἡ ἔλευσις νεωτέρου ἀδελφοῦ οὐ μόνον δὲν καθίσταται εἰς αὐτὸν αἰσθητὴ ὡς κακόν, ἀλλὰ τοῦναντίον δύναται νὰ ἀποβῆ εὐεργετικὴ διὰ τὴν περαιτέρω ἐξέλιξιν αὐτοῦ.

Οἱ πρωτότοκοι δηλαδή, αἰσθανόμενοι νῦν ἑαυτοὺς ἰσχυροτέρους ἔναντι τῶν νεωτέρων ἀδελφῶν, λαμβάνουσι τὴν θέσιν προστάτου, ἐπιβλέποντες αὐτούς, παρέχοντες ἐπικουρίας, ὅταν παραστῆ ἀνάγκη, παίζοντες μετ' αὐτῶν κ.ο.κ. Καὶ οἱ γονεῖς ἀφ' ἐτέρου ὑπὸ τοιαύτας ὀμαλὰς οἰκογενειακὰς συνθήκας ἀποβλέπουσι πάντοτε πρὸς τὸν πρωτότοκον ὡς πρὸς πρεσβύτερον καὶ συνεπῶς σοβαρώτερον, φέρουσιν αὐτὸν ὡς παράδειγμα εἰς τοὺς νεωτέρους καὶ καταλογίζουσι τὰ παραπτώματα, εἰς τὰ ὅποια ἤθελε τυχὸν αὐτὸς περιπέσει, ὡς βαρύτερα ἐν συγκρίσει πρὸς παραπτώματα τῆς αὐτῆς φύσεως τῶν νεωτέρων ἀδελφῶν καὶ γενικῶς θεωροῦσιν αὐτὸν πολλὰκις ὑπεύθυνον καὶ διὰ τὰς πράξεις τῶν ἄλλων ἀδελφῶν.

Ὅταν τοιαύτην στάσιν τηρῇ ἡ οἰκογένεια, ἡ θέσις τοῦ πρωτοτόκου ἐν αὐτῇ συντελεῖ εἰς τὴν παρ' αὐτῷ ἀνάπτυξιν τῶν ἰδιοτήτων ἐκείνων, τὰς ὁποίας συνητήσαμεν ἐν τῇ ἐρευνῇ ἡμῶν καὶ ἐθεωρήσαμεν ὡς χαρακτηριστικὰς τῶν κανονικῶν περιπτώσεων πρωτοτόκων². Τοιαῦται ἰδιότητες εἶναι, ὡς εἶδομεν, ἡ φιλοτιμία, ἡ συναίσθησις τοῦ καθήκοντος, πνεῦμα πειθαρχικὸν κ. ἄ. Αὗται δέ, ὡς εἶπομεν, ἀσκοῦσιν ἰσχυρὰν ἐπίδρασιν ἐπὶ τὴν ἐξέλιξιν τῶν παιδῶν τούτων.

Τοιαύτην ὀρθὴν συμπεριφορὰν τῶν οἰκογενειῶν των διεπιστώσαμεν παρὰ τοῖς παῖσι, τοὺς ὁποίους κατετάξαμεν εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν εὐνοϊκῶς αὐξανομένων.

Ἄλλὰ καὶ ἀπὸ σωματικῆς ἀπόψεως οἱ ὑφ' ἡμῶν ἐξετασθέντες παῖδες εὐρέθησαν

¹ Λέγοντες εὐνοϊκὰς συνθήκας, ἐννοοῦμεν τὰ ἐξῆς: Οἱ παῖδες οὗτοι νὰ προέρχωνται ἐκ γονέων οὐχὶ προβεβηκότων τὴν ἡλικίαν καὶ μὴ ἐχόντων ἀσθενείας μεταδιδόμενας κληρονομικῶς, οἱ δὲ ὄροι τῆς κηρύσεως καὶ γεννήσεως αὐτῶν νὰ ὑπῆρξαν ὀμαλοί. Ὁ βίος ἐν τῇ οἰκογενείᾳ νὰ διαρρέῃ ὑπὸ ἕσον τὸ δυνατόν ὀμαλωτέρας συνθήκας, τ. ἔ. νὰ ζῶσιν ἀμφοτέροι οἱ γονεῖς, νὰ μὴ εὐρίσκωνται ἐν διαστάσει καὶ νὰ τηρῶνται ἐν τῇ οἰκογενείᾳ οἱ κανόνες τῆς ὑγιεινῆς καὶ διαιτητικῆς, νὰ ἔχωσι δὲ καὶ οἱ γονεῖς ἰδέαν τινὰ τῶν στοιχειωδῶν ὄρων τῆς καλῆς ἀγωγῆς.

² Βλ. ἀνωτέρω σ. 194.

κατὰ κανόνα εὐνοϊκώτατα ἐξελιγμένοι, δεδομένου ὅτι ἔχουσιν ὄργανισμὸν ἰσχυρόν, ζωτικότητα καὶ ἰσορροπημένον νευρικὸν σύστημα.

Θέλοντες νὰ ἐρμηνεύσωμεν πληρέστερον τὴν ὑφ' ἡμῶν διαπιστωθεῖσαν εὐάρεστον σωματικὴν κατάστασιν τῶν πρωτοτόκων, ἐστράφημεν σὺν τοῖς ἄλλοις καὶ ἐπὶ τὴν ἐξέτασιν τῆς ἡλικίας τῶν γονέων τῶν παιδῶν τούτων κατὰ τὴν γέννησιν αὐτῶν. Ἐκ τῆς ἐρεύνης δὲ ταύτης παρετηρήσαμεν, ὅτι εἰς τὰς πλείστας περιπτώσεις τῶν πρωτοτόκων τῆς ἡμετέρας ἐρεύνης ἡ ἡλικία τῶν γονέων ἐκυμαίνετο μεταξὺ τοῦ 25^{ου} καὶ 45^{ου} ἔτους, ὅτε ὁ ἄνθρωπος εὐρίσκεται ἐν πλήρει ἀκμῇ καὶ ὠριμότητι. Κατὰ ταῦτα πιθανωτάτη φαίνεται εἰς ἡμᾶς ἡ ἐκδοχή, ὅτι ἡ εὐνοϊκὴ σωματικὴ κατάστασις τῶν παιδῶν τούτων πρέπει νὰ ἀποδοθῆ σὺν τοῖς ἄλλοις καὶ εἰς λόγους βιολογικούς. Εὐλόγον δηλαδὴ εἶναι οἱ πρωτότοκοι ἐρχόμενοι εἰς τὸν κόσμον, ὅτε οἱ γονεῖς αὐτῶν εἶναι νεοὶ καὶ πλήρεις ζωτικότητος, νὰ γεννῶνται ὑγιεῖς καὶ ἔχοντες ὄργανισμὸν ἰσχυρόν¹.

Καθόλου εἰπεῖν, ἀνατρέχοντες εἰς τὰς συνθήκας τῆς ἐν τῇ οἰκογενεῖᾳ διαβιώσεως ἐκεῖνων ἐκ τῶν πρωτοτόκων τῆς ἡμετέρας ἐρεύνης, οἵτινες δεικνύουσιν εὐνοϊκὴν ἀπὸ πάσης ἀπόψεως ἐξέλιξιν, ἀνεύρομεν ὅτι οὗτοι προήρχοντο ἐξ οἰκογενειῶν, ἐν ταῖς ὁποῖαις ὁ βίος διέρρεεν ὑπὸ ὁμαλὰς συνθήκας.

2. *Συνθήκαι διαβιώσεως πρωτοτόκων τινῶν μὴ ἐξελισσομένων κατὰ πάντα εὐνοϊκῶς.*—Τὴν ἐρμηνείαν δὲ τῶν φαινομένων, ἅτινα παρετηρήσαμεν εἰς τὴν δευτέραν κατηγορίαν τῶν ὑφ' ἡμῶν ἐξετασθέντων, τ. ἔ. εἰς ἐκείνους, οἵτινες παρὰ τὰς ἀγαθὰς αὐτῶν ιδιότητας εἶχον καὶ τινὰ ἐλαττώματα, ἰδίᾳ δὲ δειλίαν, ἐγωισμὸν, ὄργανισμὸν φιλάσθενον, γλωσσικὴν ὑστέρησιν, νευρικότητα καὶ ἄλλα, παρέσχεν ὡσαύτως εἰς ἡμᾶς ἡ μελέτη τοῦ οἰκογενειακοῦ περιβάλλοντος τῶν παιδῶν τῆς κατηγορίας ταύτης, εἰς τὸ ὅποῖον ἀνετρέξαμεν.

Αἱ περιπτώσεις, παρ' αἷς ἀπαντῶσιν αἱ τοιαῦται δυσμενεῖς ιδιότητες, ἀνήκουσιν εἰς παῖδας ἐμφορουμένους συναισθημάτων μειονεκτικότητος, ἐκδηλουμένων ποικιλοτρόπως, καὶ δὴ ὡς δειλία, τάσις πρὸς ἐπιβολήν, ζηλοτυπία κτλ. Ἐκ τῶν παιδῶν τῆς κατηγορίας ταύτης, οἵτινες εἶναι ἐν ὄλῳ ἕνδεκα, δύο εἶναι θήλεα². Ὡς διεπιστώσαμεν δέ, οἱ νεώτεροι ἀδελφοὶ αὐτῶν λόγῳ τῶν ἰδικιτέρων πρὸς αὐτοὺς φροντίδων καὶ περιποιήσεων τῶν γονέων εἶχον καταστῆ ἐν τῇ οἰκογενεῖᾳ τυραννικοὶ³. Ἄλλοι δύο εἶναι παῖδες, ἔχοντες σχετικῶς μεγάλην διαφορὰν ἡλικίας ἐν συγκρίσει πρὸς τοὺς νεο-

¹ Ἀπαντῶσι βεβαίως μεταξὺ τῶν πρωτοτόκων καὶ τινες περιπτώσεις φιλάσθενων καὶ στερουμένων ζωτικότητος παιδῶν, ἀλλ' αὗται εἶναι σχετικῶς ἐλάχισται, ἀντιπροσωπεύουσαι ποσοστὸν κατώτερον τοῦ 1/5 τοῦ συνόλου καὶ ὀφείλονται εἰς ἄλλους λόγους ἀνεξαρτήτους τῆς ἡλικίας τῶν γονέων.

² Πρὸβλ. τὰς περιπτώσεις 16 K καὶ 33 Σ.

³ Ἐκ τοῦ ἐλευθέρου χαρακτηρισμοῦ τῆς περιπτώσεως 16 K σταχυολογοῦμεν μεταξύ ἄλλων: «Ἡ συστολή τῆς ὀφείλεται κατὰ μέγα μέρος εἰς τὸ ὅτι δέρεται καὶ βασανίζεται ὑπὸ τοῦ μικροτέρου τῆς ἀδελφοῦ».

τέρους των αδελφούς¹. Οί δὲ λοιποὶ ἑπτὰ παῖδες εἶναι παῖδες φιλάσθενοι ἢ ἔχοντες σωματικὴν μειονεκτικότητα².

Κατὰ τὰ εἰρημένα δηλαδὴ αἱ ἐν λόγῳ περιπτώσεις ἀνήκουσιν εἰς πρωτοτόκους, ἀυξανομένους ὑπὸ δυσμενεῖς οἰκογενειακοὺς ὄρους. Οἱ ὄροι δὲ οὗτοι εἶναι οἱ ἐπόμενοι:

α. Ἀκατάλληλος διαγωγὴ τῶν γονέων ἔναντι τῶν τέκνων αὐτῶν, τῶν τε πρωτοτόκων καὶ τῶν νεωτέρων ἀδελφῶν. Τοῦτο παρατηρεῖται ἐν πολλαῖς περιπτώσεσιν, ἰδίᾳ δ' εἶναι ἐκδηλον, ὅταν συμβῆ μετὰ πρωτότοκον θῆλυ νὰ γεννηθῆ τέκνον ἄρρεν (ἴδε τὰς περιπτώσεις 16 Κ καὶ 33 Σ), ὅποτε συνήθως αἱ φροντίδες τῆς οἰκογενείας στρέφονται ἰδιαίτερώς πρὸς τοῦτο.

β. Σημαντικὴ διαφορὰ περὶ τὴν ἡλικίαν μεταξὺ τοῦ πρωτοτόκου καὶ τῶν ἄλλων ἀδελφῶν.

γ. Ὁργανισμὸς εὐπαθῆς, σωματικῆς μειονεκτικότης τῶν γονέων κτλ. κτλ.³.

3. *Συνθῆκαι διαβιώσεως πρωτοτόκων τινῶν διαφερόντων ριζικῶς τῶν τυπικῶν περιπτώσεων πρωτοτόκων.* — Ὑπολείπεται νὰ ἐρμηνεύσωμεν διὰ βραχέων τὰς τρεῖς περιπτώσεις, αἵτινες, ὡς εἴπομεν, ἀνήκουσιν εἰς πρωτοτόκους διαφέροντας ριζικῶς τῶν ἄλλων παίδων, τοὺς ὁποίους ἐζητάσαμεν. Καὶ πρὸς τοῦτο δὲ ἀνάγκη νὰ ἀνατρέξωμεν εἰς τὸ ἰδιαίτερον οἰκογενειακὸν περιβάλλον τῶν παίδων τούτων.

Ἐκ τῶν ἐν λόγῳ περιπτώσεων ἡ 4 Α⁴ ἀνήκει εἰς θῆλυ, ἔχον ἀδελφὸν νεώτερον

¹ Αἱ περιπτώσεις 10 Δ καὶ 34 Φ, τῶν ὁποίων ἡ διαφορὰ ἀπὸ τῶν νεωτέρων ἀδελφῶν εἶναι τῆς μὲν πρώτης 4, τῆς δὲ δευτέρας 3½ ἔτη. Ἐρευνηταὶ τινες θεωροῦσιν, ὅτι μεγάλη διαφορὰ κατὰ τὴν ἡλικίαν μεταξὺ τῶν πρωτοτόκων καὶ τῶν νεωτέρων ἀδελφῶν εἶναι παράγων ἐπιδρῶν εὐμενῶς ἐπὶ τὴν διαμόρφωσιν τοῦ χαρακτῆρος τῶν πρωτοτόκων (βλ. Ο. Knopf, Die Stellung des Kindes in der Familie. Internationale Zeitschrift f. Individualpsychologie 8 (1930), 241). Τὸ τοιοῦτον εἶναι ὀρθόν, ἐφαρμόζεται ὅμως μόνον ἐπὶ τῶν πρωτοτόκων ἐκείνων, τῶν ὁποίων οἱ νεώτεροι ἀδελφοὶ ἦλθον εἰς τὸν κόσμον, ὅτε οὗτοι εἶχον ἡλικίαν σχετικῶς προκεχωρημένην, ὥστε ἀφ' ἐνὸς μὲν νὰ ἔχη διαπλασθῆ ὁ χαρακτῆρ αὐτῶν, ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ ἔχῃσιν τὴν δυνατότητα νὰ κατανοήσωσιν τὴν ἐκ τῆς ἐλευσεως νεωτέρου ἀδελφοῦ μεταβολὴν τῆς οἰκογενειακῆς καταστάσεως. Ἄφ' ἑτέρου ὅμως ὅσα μικροτέρα εἶναι ἡ ἡλικία τοῦ πρωτοτόκου κατὰ τὴν γέννησιν τοῦ νέου ἀδελφοῦ (1-2 ἔτων), τόσοσιν ὀλιγώτερον γίνεται ὑπ' αὐτοῦ αἰσθητόν, ὅτι ἡ ἔλευσις τοῦ ἄλλου παιδὸς ἀφαιρεῖ παρ' αὐτοῦ μέρος τῆς μερίμνης τῆς οἰκογενείας. Ἀντιθέτως δὲ διαφορὰ ἀπὸ 3-6 περίπου ἔτων εἶναι καθ' ἡμᾶς λίαν ἐπικίνδυνος διὰ τὸν πρωτότοκον, διότι συμβαίνει εἰς αὐτόν, ἐνῶ μέχρι τινὸς διαβιοῖ ἐν τῇ οἰκογενείᾳ ὡς μονογενῆς, συγκεντρῶν περὶ αὐτὸν ἅπασαν αὐτῆς τὴν προσοχὴν, νὰ ἴδῃ ἐρχόμενον ἄλλον σφετεριστὴν, οὕτως εἰπεῖν, τῆς θέσεως αὐτοῦ.

² Οἱ 1 Α, 3 Α, 15 Κ, 24 Μ, 27 Π καὶ 32 Σ εἶναι παῖδες φιλάσθενοι, ἡ δὲ περίπτωσις 23 Μ ἀνήκει εἰς θῆλυ ἔχον παθολογικὴν παχυσαρκίαν.

³ Ὑπάρχουσι καὶ ἄλλαι πολλαὶ περιπτώσεις ὄρων ἐπιδρῶντων δυσμενῶς ἐπὶ τοὺς παῖδας, ὡς εἶναι ἡ ὄρφανία, ἔριδες τῶν γονέων, οἰκονομικαὶ δυσχέρεια κτλ., ἐνταῦθα ὅμως σημειοῦμεν μόνας ἐκείνας, τὰς ὁποίας ἀπηντήσαμεν κατὰ τὴν ἐπεξεργασίαν τοῦ ἡμετέρου ὕλικου.

⁴ Περὶ τῆς περιπτώσεως ταύτης βλ. καὶ ἐν σ. 194 κ. ε.

κατὰ 4 ἔτη, ὅστις εἶναι «τὸ χαϊδεμένο παιδί» τῆς οἰκογενείας του καὶ διευθύνει τοὺς πάντας ἐν αὐτῇ¹. Πρὸς τὴν ἀδελφὴν του φέρεται οὗτος δεσποτικῶς, συχνάκις δέρει αὐτὴν, καταστρέφει ἀθύρματα καὶ ἄλλα ἀντικείμενα αὐτῆς καὶ τυραννεῖ αὐτὴν παντοιοτρόπως. Διὰ τὴν διαγωγὴν του δὲ ταύτην οὐδαμῶς ἐπιπλήττεται ὑπὸ τῶν γονέων. Ἀντιθέτως ἡ ἀδελφὴ του ὑφίσταται ἐπιπλήξεις ὑπὸ τῶν γονέων καὶ δι' αὐτὰς ἔτι τὰς ἐκτροπὰς τοῦ ἀδελφοῦ τῆς. Αὕτη δέ, μολονότι τὸν ζηλοτυπεῖ ὑπερβαλλόντως, δείκνυται πολλάκις πρὸς αὐτὸν περιποιητικὴ, ἵνα μὴ ἡ ζηλοτυπία τῆς καθίσταται ἀντιληπτὴ ὑπὸ τῶν ἄλλων. Ἐν τούτοις, ὅταν δὲν παρίστανται ἄλλα πρόσωπα, ἔρχεται συχνότατα εἰς ἐπικινδύνους προστριβὰς μετ' αὐτοῦ. Εἰς τὸν ἐλεύθερον χαρακτηρισμὸν, τὸν ὑπὸ τοῦ διδασκάλου τῆς τάξεως συνταχθέντα περὶ τῆς μαθητρίας ταύτης, ἀναγινώσκωμεν μεταξὺ τῶν ἄλλων τὰ ἐπόμενα: «Δὲν παραβιάπτει συχνάκις τὴν ἡσυχίαν τῆς τάξεως, ἀποφεύγει τὴν μετ' ἄλλων παίδων συναναστροφήν, δὲν συνάπτει φιλίας καὶ ἔχει πλῆθος ἐλαττωμάτων». Ὡς εἶναι εὐλογον, ἡ μαθήτρια αὕτη ἐκδηλοῖ τὰς ἀντικοινωνικὰς αὐτῆς ροπὰς ἐντονώτερον κατ' οἶκον, ἔνθα καὶ περισσότεραι ἀφορμαί, λόγῳ τῶν συνθηκῶν τῆς ἐν αὐτῷ διαβιώσεώς τῆς, ἀναφαίνονται.

Ἡ περίπτωσις 6 Β² ἀντιπροσωπεύει κόρην ὀρφανὴν πατρός. Ἡ μήτηρ αὐτῆς ἐργάζεται καὶ αὕτη παραμένει συχνάκις μετὰ τῆς νεωτέρας αὐτῆς ἀδελφῆς μόνη ἐν τῇ οἰκίᾳ. Ἐχομεν ἐδῶ προφανῶς τύπον παρημελημένου παιδὸς λόγῳ ὀρφανίας καὶ ἄλλων δυσμενῶν οἰκογενειακῶν συνθηκῶν.

Ἡ περίπτωσις τέλος 25 Π³ ἀνήκει καὶ αὕτη εἰς θῆλυ, ἔχον ἓνα νεώτερον ἀδελφὸν καὶ διάγον ὡσαύτως ὑπὸ ἀνωμάλους οἰκογενειακὰς συνθήκας. Ζῆ μετὰ τῆς μητρὸς τῆς, ἣτις εἶναι διεζευγμένη καὶ οὐδαμῶς μεριμνᾷ διὰ τὴν ἀγωγὴν τῶν τέκνων τῆς, καθότι, ὡς φαίνεται, πλὴν ἄλλων αἰτίων καὶ αἰ κοινωνικαὶ ὑποχρεώσεις τῆς δὲν ἐπιτρέπουσιν εἰς αὐτὴν νὰ παραμένῃ ἐν τῷ οἴκῳ. Κατὰ τὸν ἐλεύθερον χαρακτηρισμὸν τοῦ διδάσκοντος αὕτη «ἔχει κακὰς ἔξεις καὶ ἐλαττώματα, ἅτινα ὀφείλονται κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς τὴν κακὴν ἀνατροφήν, ἣν λαμβάνει παρὰ ξένων προσώπων, διαμενόντων ἐν τῇ οἰκογενείᾳ, ὑπηρετριῶν κλπ.». Καὶ ἐνταῦθα ἔχομεν περίπτωσιν παιδός, διάγοντος ὑπὸ ἀνωμάλους οἰκογενειακὰς συνθήκας.

Ἀνατρέχοντες εἰς τὰ ἀνωτέρω, παρατηροῦμεν, ὅτι αἱ διὰ βραχέων περιγραφεῖσαι τρεῖς περιπτώσεις, αἱ δεικνύουσαι μεγάλας διαφορὰς καὶ ἀποκλίσεις ἀπὸ τῶν τυπικῶν περιπτώσεων πρωτοτόκων καὶ ὡς πρὸς τὴν διαγωγὴν καὶ ὡς πρὸς τὸν χαρακτήρα, αἰτίαν ἔχουσι δυσμενεστάτας ἐπιδράσεις τοῦ οἰκογενειακοῦ περιβάλλοντος.

¹ Πρβλ. καὶ ὑποσημείωσιν 3 (σ. 197).

² Περὶ τῆς περιπτώσεως ταύτης ἴδε καὶ ἐν σ. 195.

³ Περὶ τῆς περιπτώσεως ταύτης ἴδε καὶ ἐν σ. 195.

V. ΓΕΝΙΚΩΤΑΤΑ ΠΟΡΙΣΜΑΤΑ

Ἀποβλέποντες νῦν εἰς τὰ ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἐπεξεργασίας τοῦ ἡμετέρου ὑλικοῦ διατυπωθέντα πορίσματα περὶ τῆς ἀτομικότητος τῶν πρωτοτόκων, συνάγομεν καὶ τὰ ἐπόμενα γενικώτερα πορίσματα :

1. Ἡ θέσις τῶν πρωτοτόκων ἐν τῇ σειρᾷ τῶν ἀδελφῶν παρέχει εὐμενεῖς προϋποθέσεις διὰ τὴν σωματικὴν καὶ ψυχικὴν ἐξέλιξιν αὐτῶν. Ἄλλαις λέξεσιν, οὔτοι ἐξελλίσσονται σωματικῶς ἄριστα καὶ δεικνύουσιν ὡσαύτως εὐνοϊκὴν ἐξέλιξιν τῶν κυριωτέρων ψυχικῶν δεξιοτήτων, ἰδίᾳ δὲ κατέχουσιν ἰδιότητας τοῦ θυμικοῦ καὶ τοῦ χαρακτῆρος εὐμενεστάτας διὰ τὴν ἐν τῷ κοινωνικῷ βίῳ σταδιοδρομίαν.

2. Ἡ εὐάρεστος αὕτη ἐξέλιξις τῶν πρωτοτόκων συντελεῖται, ὅταν οὔτοι γενῶνται καὶ ἀυξάνονται ὑπὸ εὐνοϊκᾶς οἰκογενειακᾶς συνθήκας. Ἐξαίρομεν ἰδιαιτέρως τὰ δύο ἐπόμενα σημεῖα :

α. Τὴν ἡλικίαν τῶν γεννητόρων καὶ

β. Τοὺς οἰκογενειακοὺς ὄρους, ὑφ' οὓς οἱ παῖδες οὔτοι ἀυξάνονται.

3. Ὅτι ἀνεύρομεν καὶ ἐξαιρέσεις μεταξὺ τῶν ὑφ' ἡμῶν ἐρευνηθέντων πρωτοτόκων παίδων, οἵτινες διέφερον τῶν τυπικῶν πρωτοτόκων κατὰ τε τὸν χαρακτῆρα καὶ τὴν ἐν γένει ἀτομικότητα, δὲν θεωροῦμεν ἄπορον, δεδομένου, ὅτι δὲν ὑφίστανται ἅπαντες οἱ πρωτότοκοι παῖδες τὰς αὐτὰς ἀπὸ τῆς οἰκογενείας ἐπιδράσεις, ἀλλ' ἄλλοι μὲν ἐξ αὐτῶν ἀυξάνονται ἐν εὐνοϊκῷ οἰκογενειακῷ περιέχοντι, ἄλλοι δὲ ζῶσιν ἐν μέσῳ ἀνωμάλων οἰκογενειακῶν συνθηκῶν.

Αἱ ἐξαιρέσεις αὗται οὐ μόνον δὲν ἀναιροῦσιν, ἀλλὰ καὶ ἐνισχύουσι τὰ ἡμέτερα πορίσματα. Ἴσως ὑπάρχουσι καὶ ἄλλα αἷτια, εἰς τὰ ὅποια ὀφείλονται αἱ ἐξαιρέσεις αὗται. Ἡ ἐξακρίβωσις ὅμως αὐτῶν ὑπερβαίνει τὰ ὅρια τῆς παρουσίας ἐρεύνης. Ἀπορον θὰ ἦτο, ἐὰν ὅλοι οἱ πρωτότοκοι, οἳ τε ἀυξανόμενοι ὑπὸ εὐνοϊκᾶς οἰκογενειακᾶς συνθήκας καὶ οἱ ζῶντες ἐν ἀνωμάλῳ οἰκογενειακῷ περιέχοντι, ἤθελον εὐρεθῆ ἔχοντες τὰς αὐτὰς ἰδιότητας, σωματικὰς καὶ ψυχικὰς.

ZUSAMMENFASSUNG

Gegenstand der Mitteilung ist «die Individualität der erstgeborenen Kinder».

Die Verf. kommen nach einer kurzen Einleitung über die Bedeutung der Familieneinflüsse auf die Entwicklung der Kinder und über die Mannigfaltigkeit dieser Einflüsse zu ihrem Hauptthema, d. h. die Feststellung der charakteristischen Eigenschaften der Erstgeborenen, die auf die Stellung derselben in der Familie eben als Erstgeborene zurückzuführen sind. Insbesondere betrifft die Untersuchung folgende Punkte:

a. Den allgemeinen körperlichen Zustand der Erstgeborenen.

b. Ihren Charakter, und

c. Ihren geistigen Zustand, sowie ihre Schulleistungen.

Als Forschungsmaterial dienten 37 Kinder (24 Knaben und 13 Mädchen) der untersten Klasse der Versuchsschule der Athener Universität.

Um die Individualität der Erstgeborenen und ihre Lebensverhältnisse innerhalb der Familie zu untersuchen, haben die Verf. die psychologische Beobachtung unter verschiedenen Formen, sowie spezielle Experimente angewandt. Das so gesammelte Material besteht aus freien Charakteristiken, Beobachtungsprotokollen, analytischen Psychogrammen dieser Kinder, Antworten der Eltern auf Fragebogen, Fragebogen der Lehrer, die Befunde von Intelligenzuntersuchungen.

Durch die Klassifikation, die Aufstellung von Tabellen und die verschiedenartige Bearbeitung dieses Materials haben die Verf. reiche Ergebnisse gewonnen hinsichtlich des körperlichen und geistigen Zustandes der Kinder, ihres Charakters und ihrer Schulleistungen.

Von diesen Ergebnissen seien folgende zusammenfassend erwähnt:

1. Unter den 37 Fällen sind 34 Kinder, die sich im grossen und ganzen durch dieselbe psychische Verfassung auszeichnen. Die Verf. haben diese Fälle als charakteristisch für das erstgeborene Kind angenommen und haben sich auf dieselben gestützt, um das erstgeborene Kind zu schildern.

2. Bei den Erstgeborenen findet man fast regelmässig schon in den vorschulpflichtigen Jahren günstige Charaktereigenschaften, die bei den Kindern anderer Kategorien, wie z. B. den zweit- und den letztgeborenen, sowie auch den einzigen Kindern seltener zu sein scheinen. So sind bei diesen Kindern Ehr- und Pflichtgefühle, sowie auch Selbstvertrauen stark entwickelt. Sie sind bestimmt und genau bei der Durchführung übernommener Arbeiten, sie haben oftmals Führereigenschaften und sind gleicherweise ruhig, diszipliniert und leicht erziehbar. Insbesondere findet man bei ihnen soziale und sympathische Gefühle, sie leben harmonisch mit den anderen, sie passen sich leicht dem Schulleben an und werden von den Mitschülern geliebt.

3. Auch die geistige Entwicklung dieser Kinder ist sehr günstig. Es sind ihr hoher Intelligenzgrad und ihre guten Schulleistungen zu erwähnen.

4. Auch der allgemeine körperliche Zustand der erstgeborenen Kinder ist günstig. Sie sind meistens gesund, beweglich, zeigen eine günstige Sprachentwicklung und sie haben ein starkes und ausgeglichenes Nervensystem.

5. Ganz selten waren die Fälle -nur 3 unter allen- die sich von den anderen durch ihren Charakter und ihre Individualität im allgemein unterschieden. Bei diesen Fällen sind viele Charakterfehler und schlechte Ge-

wohnheiten zu bemerken und besonders fehlten bei ihnen soziale und sympathische Gefühle.

Um diese Ergebnisse wissenschaftlich zu erklären, haben sich die Verf. bemüht, folgende Fragen zu beantworten:

a. Was trägt zu dieser körperlichen und psychischen Bildung der Erstgeborenen bei?

b. Wie kann man die Tatsache deuten, dass es zwischen den Erstgeborenen Fälle gibt, die sich vom Durchschnittstyp, sowohl was den Charakter, als auch was die gesamte Persönlichkeit betrifft, unterscheiden?

Um diese Fragen zu beantworten waren die Verf. genötigt, die Verhältnisse, in denen die untersuchten Kinder zu Hause lebten und die typischen Lebensbedingungen dieser Erstgeborenen in der Familie eingehender zu erforschen. So haben sie sehr aufklärende Ergebnisse gewonnen, die man, wie folgt, zusammenfassen kann.

1. Bei normalen Familienverhältnissen ist die Stellung der Erstgeborenen in der Geschwisterschar für ihre körperliche, psychische und soziale Entwicklung sehr günstig.

2. Der eigentümliche Charakter jener Erstgeborenen, die als grundverschieden von dem typischen Fall des Erstgeborenen bezeichnet wurden, ist auf die besonders ungünstigen Familienverhältnisse, unter denen diese Kinder lebten, zurückzuführen.

ΝΕΩΤΕΡΑ ΦΥΣΙΚΗ.—Α. Αίτιοκρατία και ἐλευθέρα βούλησις (περίληψις), ὑπὸ Κωνστ. Ζέγγελη.

Μέχρι τοῦ τέλους τοῦ παρελθόντος αἰῶνος οὐδεὶς ἀμφέβαλλε διὰ τὸ ἀδιάσειστον τῶν βάσεων ἐφ' ὧν ἐρείδεται ἡ φυσικὴ. Οὐδεὶς ἐσκέπτετο, ὅτι θὰ ὑπῆρχεν ἀνάγκη ἀναθεωρήσεως τῶν θεμελιωδῶν αὐτῆς ἀρχῶν, ὀλιγώτερον δὲ πάντων τῆς ἀρχῆς τοῦ αἰτιατοῦ, ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ὁποίας ἡ ἐπιστήμη κατορθώνει διὰ τῆς μαθηματικῆς διατυπώσεως τῆς καταστάσεως ἑνὸς φυσικοῦ συστήματος εἰς ὠρισμένην στιγμὴν, νὰ προβλέπῃ τὴν κατάστασιν αὐτοῦ κατὰ πᾶσαν ἐπομένην στιγμὴν.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἀρχὴν τοῦ αἰτιατοῦ, αὕτη ἔλαβε τὸ πρῶτον πλήγμα τῷ 1927 κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν εἰς τὴν μελέτην τοῦ ἀτομικοῦ μικροκόσμου τῆς θεωρίας τῶν κβάντων τοῦ Planck, ἥτοι τῶν ἀσυνεχῶν ποσῶν καθ' ἃ ἡ ἀκτινοβόλος ἐνέργεια διαδίδεται. Ἐντεῦθεν εἰς τὸ διάστημα μιᾶς παρατηρήσεως διὰ τῶν ἐπιστημονικῶν ὀργάνων φαινομένου τινὸς ἀκτινοβολίας μεσολαβεῖ κάποια μεταβολὴ ἐνεργείας μεταξὺ τοῦ φαινομένου καὶ τοῦ ὀργάνου τῆς παρατηρήσεως. Αὕτη ἀσήμαντος ὄλως εἰς τὰς συνήθεις περιστάσεις, λαμβάνει τιμὴν σημαντικὴν εἰς τὰ ἀπείρως μικρὰ συστατικὰ τοῦ ἀτόμου, τὰ ἠλεκτρόνια. Δὲν εἶναι πλέον δυνατὸν νὰ παρακολουθήσωμεν εἰς αὐτὰ